

Advies Archeologische Monumentenzorg 2025-nr. 27

Selectieadvies

Aan: Gemeente Bladel
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 27-1-2025

Onderwerp: *Bladel, Bredasebaan 10, Gemeente Bladel (NB) Een inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven, karterende en waarderende fase (IVO-P) (Transect-rapport 5603), auteur: A. Hagemeier & D. van der Linde, 2^e concept d.d. 17-01-2024.*

Van: Omgevingsdienst Zuidooost-Brabant (ODZOB)
Wal 28, 5611 GG Eindhoven
Postbus 8035 5601 KA Eindhoven.
Mevr. drs. Ria Berkvens
Tel. 088-3690638
E-mail: R.Berkvens@odzob.nl

Inleiding

In opdracht van de heer J. Lamers heeft Transect b.v. op 4 en 5 november 2024 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied aan de Bredasebaan 10 in Bladel. De aanleiding voor het onderzoek is het voornemen om in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning de huidige bebouwing te slopen en een nieuwe woning met bijgebouw te realiseren in het plangebied. Daarnaast worden er volgens een landschapsinrichtingsplan een waterbergingsvijver gegraven, een houtwal aangelegd en verscheidene bomen geplant. Het totaal van de geplande bodemingrepen heeft een oppervlakte van circa 4560 m². Het plangebied ligt in een zone van een archeologisch waardevol gebied, wat werd bevestigd door het archeologisch vooronderzoek.¹ Vanwege deze aanduiding is archeologisch onderzoek verplicht bij bodemingrepen, die groter zijn dan 100 m² en dieper reiken dan 30 cm -Mv. De geplande bodemingrepen overschrijden deze onderzoeksgrenzen.

Het doel van het proefsleuvenonderzoek was het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting. De uitkomsten van het proefsleuvenonderzoek dienen de gemeente in staat te stellen een gefundeerde beslissing te nemen of en in hoeverre archeologische resten in situ worden behouden dan wel worden opgegraven. Een derde optie is dat het gebied archeologisch wordt vrijgegeven en behoud noch onderzoek van toepassing is.

Samenvatting proefsleuvenonderzoek

Het proefsleuvenonderzoek heeft geresulteerd in twee archeologische vindplaatsen, die beide als behoudenswaardig zijn gewaardeerd: één vindplaats uit de Bronstijd en één vindplaats uit de Late Middeleeuwen-vroege Nieuwe tijd. De hoge archeologische verwachting op het aantreffen van resten uit het Neolithicum-Bronstijd is daarom voor wat betreft de Bronstijd bevestigd. De archeologische waarde 'IJzertijd-Late Middeleeuwen' (AMK-terrein 15294) is ook in het plangebied aanwezig in de vorm van laatmiddeleeuwse paalsporen/structuren en vondsten.

¹ Korver, I., 2023: Bladel, Bredasebaan 10, Gemeente Bladel (NB). Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase, Transect-rapport 4819, Nieuwegein.

De vondsten van deze vindplaatsen zijn voornamelijk als aanlegvondsten aangetroffen. De grondsporen van de vindplaatsen zijn moeilijk te dateren, waardoor het (nog) niet mogelijk is om sporen aan één van de twee vindplaatsen te koppelen. In twee paalsporen, die deel uitmaken van hetzelfde sporencluster in het oosten van het plangebied, is een fragment handgevormd aardewerk (Bronstijd) en een fragment grijsbakkend aardewerk (Late Middeleeuwen) gevonden. Qua spoorkekenmerken (textuur, kleur, vulling) zijn de paalsporen vergelijkbaar. Er zijn geen structuren te herkennen. Alleen drie greppels dateren waarschijnlijk uit de Late Middeleeuwen-vroege Nieuwe tijd.

Een sporenniveau is aangetroffen op de lage dekzandrug in het oosten van het plangebied (werkputten 5 en 6) en op de flank van de dekzandrug (werkputten 1 en mogelijk 3). Fragmenten handgevormd aardewerk zijn voornamelijk in de verploegde B(h)s-horizont in werkputten 1 en 6 gevonden, op de flank van de lage dekzandrug. Op de dekzandrug zelf is deze horizont in latere perioden vergraven. Dit vondstenniveau is daardoor alleen op de flanken van de dekzandrug aanwezig. Deze vindplaats heeft een mogelijk verband met de geïsoleerde vondstlocaties ten westen en zuidwesten van het plangebied, die aanwijzingen vormen voor de aanwezigheid van een urnenveld uit de Bronstijd. Tussen deze locaties en het plangebied bevindt zich een laagte, waarin zich mogelijk een ven heeft gevormd. Deze laagte bevindt zich in het westen van het plangebied. Hier zijn geen sporen en vondsten aangetroffen, maar deze landschappelijke reconstructie geeft dit deel van het plangebied een hoge verwachting op het aantreffen van rituele deposities uit de Bronstijd. De vindplaats uit de Bronstijd beslaat daarom het gehele plangebied (vindplaats 1).

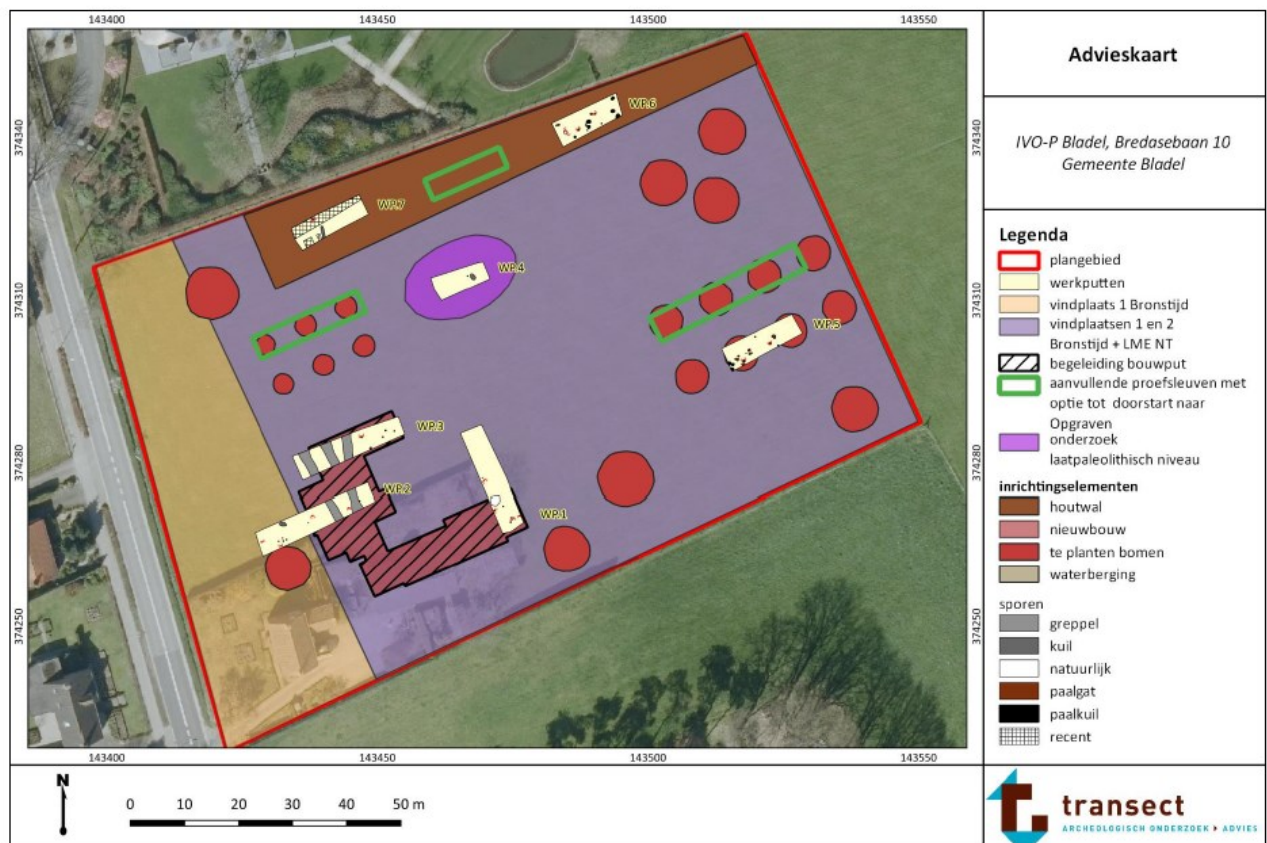
De vindplaats uit de Late Middeleeuwen-vroege Nieuwe tijd beslaat het centrale en oostelijke deel van het plangebied (vindplaats 2). Het sporenniveau van deze vindplaats bevindt zich eveneens op de lage dekzandrug en op de flanken hiervan (met name werkputten 1, 3, 5 en 6). Naast de eerder genoemde paalsporen rekenen wij ook de drie greppels in werkputten 2 en 3 tot deze vindplaats. De functie en precieze datering van deze greppels is nog niet duidelijk. Deze greppels vormden mogelijk de westelijke begrenzing van de landgoederen van de abdij van Postel en het landbouwareaal van de Toorkenshoeve. Deze hoeve speelde een belangrijke rol in de laatmiddeleeuwse geschiedenis van Bladel, waarover maar weinig bekend is. Ten westen van de greppels is geen begraven akkerniveau, geen B(h)s-horizont en geen vondstmateriaal aangetroffen. Hier zijn ook geen karresporen of andere indicaties voor de Bredasebaan gevonden. Daarom vormen deze greppels de westelijke begrenzing van de vindplaats en worden ze aan het cultuurlandschap van de goederen van de abdij van Postel en de Toorkenshoeve verbonden. Ook de vondsten van deze vindplaats zijn voornamelijk afkomstig uit bodemlagen (bouwvoor, verploegde B(h)s-horizont en begraven akkerniveau). Concentraties van aardewerkfragmenten bevinden zich in werkputten 1 en 5. In werkput 6 zijn ook twee aardewerkfragmenten gevonden.

De twee behoudenswaardige vindplaatsen dienen bij voorkeur in situ behouden te blijven. Het sporenniveau van deze vindplaatsen wordt gevormd door de top van het dekzand, op een diepte vanaf 50 cm -Mv (circa 31,5-31,0 m +NAP). In werkput 2 ligt de moderne bouwvoor direct op de C-horizont van het dekzand en is geen vondstenlaag aanwezig. De vindplaatsen kenmerken zich door een vondstenlaag in de B(h)s-horizont en het begraven akkerniveau, op een diepte vanaf circa 50 cm -Mv (31,5-31,3 m +NAP). Rekening houdende met een buffer van 30 cm adviseert Transect ter hoogte van de vindplaatsen een maximale diepte van bodemingrepen van 20 cm -Mv. Met deze maximale diepte blijft ook de vondstenlaag in de vorm van een B(h)s-horizont en het begraven akkerniveau behouden. Mochten de geplande bodemingrepen dieper reiken dan 20 cm -Mv en daarmee de vindplaats verstoren, dan wordt geadviseerd de vindplaatsen ex situ te behouden op de locaties van de bodemingrepen (nieuwbouw: 500 m²; houtwal: 500 m²; boomplantgaten):

- De zone van de behoudenswaardige vindplaatsen behelst het gehele plangebied. Geadviseerd wordt om buiten de geplande bodemingrepen de dubbelbestemming Waarde-Archeologie in het plangebied onveranderd te laten.
- Geadviseerd wordt om het uitgraven van de bouwput ten behoeve van de nieuwbouw archeologisch te begeleiden. Ter plaatse van de bouwput bevinden zich de drie greppels van vindplaats 2. In het geval van vervolgonderzoek kan vondstmateriaal uit de greppels aanknopingspunten bieden voor een datering. Deze greppels vormen een gesloten context, die door middel van bemonstering waardevolle informatie kan bieden over de laatmiddeleeuwse vindplaats en over de relatie tot de Toorkenshoeve en de landgoederen

van de abdij van Postel. Daarom wordt geadviseerd om voor de datering en een goed begrip van de relatie tussen deze greppels en het begraven akkerniveau de vullingen van deze greppels (inclusief waterbodem) evenals het begraven akkerniveau te bemonsteren ten behoeve van pollenonderzoek en macrobotanisch onderzoek.

- Ter plaatse van de houtwal ligt het archeologisch niveau op 50 cm -Mv (31,4 m +NAP). Mochten de bodemingrepen ten behoeve van de houtwal dieper reiken dan 20 cm -Mv wordt geadviseerd ter plaatse van de houtwal een aanvullend, waarderende proefsleuf aan te leggen met de optie tot een doorstart naar Opgraven. Deze proefsleuf is bedoeld om de sporenconcentratie in werkput 6 in zuidwestelijke richting te kunnen begrenzen. Op basis van de resultaten kan de omvang van de sporenconcentratie ter plaatse van de houtwal inzichtelijk worden gemaakt, waarna het opgravingsgebied beter afgebakend kan worden.
- In de rest van het plangebied is het plan om verscheidene bomen te planten, waarvan de kruindiameter en het soort boom varieert (en daarmee de diepte van de boomplantgaten). Het advies is om – indien deze gaten het archeologisch niveau van de vindplaatsen verstoren – ter plekke van twee bomenrijen een aanvullend, waarderend onderzoek uit te voeren middels proefsleuven met een optie tot doorstart naar Opgraven. De proefsleuf ten westen van werkput 4 heeft als doel het verdere verloop van de greppels in werkputten 2 en 3 te onderzoeken. De proefsleuf ten noordwesten van werkput 5 heeft als doel om de zone tussen de paalconcentraties in werkputten 5 en 6 te onderzoeken.
- Op basis van deze proefsleuven ter plaatse van de houtwal en de twee bomenrijen kan in het veld en in overleg met de bevoegde overheid besloten worden over de omvang van de eventuele opgraving.
- De aanleg van een waterberging met een ontgravingsdiepte van 150 cm -Mv ter hoogte van werkput 4 kan dieper gelegen archeologische niveaus verstoren. Deze archeologische niveaus kunnen zich onder het niveau van het Jonge Dekzand bevinden. Geadviseerd wordt daarom om de mogelijkheid op een laatpaleolithisch niveau ter plekke van de waterberging te onderzoeken.

Selectieadvies

Het voorliggende rapport is naar aanleiding van onze eerdere beoordeling goed aangepast en meer dan voldoende aangevuld. We kunnen op basis van dit rapport dan ook een goed onderbouwd selectieadvies uitbrengen. Dat advies luidt dat, indien archeologisch behoud in situ geen optie is of daarvoor niet gekozen wordt, archeologisch vervolgonderzoek binnen het plangebied noodzakelijk is bij realisatie van de geplande bodemingrepen. Dat houdt dan een opgraving in, indien de verstoring dieper reikt dan 0,2 m -mv., aangezien de archeologische resten door een 0,3 m dikke buffer grond beschermd dienen te worden en het archeologische (sporen)niveau op 0,5 -mv. te verwachten is.²

Een eventuele opgraving dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd Programma van Eisen (PvE) en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf dat gecertificeerd is voor het uitvoeren van archeologische opgravingen.

In verband met dit archeologisch vervolgonderzoek zullen onderstaande voorwaarden in de omgevingsvergunning moeten worden opgenomen:

Gezien de archeologische waarde van het plangebied, achten wij het noodzakelijk om specifieke voorschriften ter bescherming van archeologische waarden aan de omgevingsvergunning activiteiten 'bouwen' en 'aanleggen' te verbinden:

1. Graafwerkzaamheden ten behoeve van de activiteiten 'bouwen' en 'aanleggen' in het plangebied dieper dan 20 cm onder maaiveld mogen pas plaatsvinden na het afronden van het gehele archeologisch onderzoek, tenzij hier schriftelijk toestemming voor is verleend vanuit het bevoegd gezag.
2. Het archeologisch onderzoek dient plaats te vinden conform een door de gemeente Bladel goed te keuren Programma van Eisen.
3. Het archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd door een deskundige op het terrein van de archeologische monumentenzorg die beschikt over een certificaat tot opgraven op grond van artikel 5.1 van de Erfgoedwet 2016.
4. De ODZOB houdt toezicht op de kwaliteit van het archeologisch onderzoek zoals vastgelegd in deze vergunning.
5. De startdata van de archeologische onderzoeken wordt een week van tevoren bij het bevoegd gezag (ODZOB) gemeld.
6. Indien behoudenswaardige archeologische resten dieper dan of buiten het aan te leggen vlak doorlopen, dient gekeken te worden of behoud in situ door afdekking met bijvoorbeeld worteldoek en zand (minimaal 30 cm) en het aanbrengen van rijplaten mogelijk is. Indien behoud en bescherming niet mogelijk is, dient het gehele spoor echter opgegraven te worden.
7. Voor die delen van het plangebied waar geen archeologische waarden zijn aangetroffen of waar de archeologische waarden zijn veiliggesteld door een afgerond definitief archeologisch onderzoek (opgraving) zal een vrijgavebeslissing opgesteld worden voor de realisatie van het werk/of werkzaamheden. Een en ander in afwachting van het bij het bevoegd gezag in te dienen evaluatie-en/of eindrapport.

² Roorda, I. & J. Stöver, 2016. Handreiking Archeologievriendelijk bouwen. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort, p. 15.